

Projectbeschrijving **BRAZILIË**

VASTENAKTIE

Cordaid

De wereld groeit als we delen

Sojaboeren in Brazilië – Wie kent hun persoonlijke verhaal?

Vastenactie legt in 2009 samen met u het accent op de omgang tussen mensen, op respect voor elkaar. In grote delen van het Amazonewoud in Brazilië worden sinds de komst van gigantische sojaplantages helaas vele mensen niet in hun waarde gelaten. De kleine boeren en inheemse bevolkingsgroepen worden hier zonder enig respect van hun land gejaagd of gedwongen te leven onder barre omstandigheden. Vastenactie vraagt in het bijzonder uw aandacht voor de Braziliaanse provincie Pará. Pará is de op een na grootste deelstaat van Brazilië en beslaat maar liefst dertig keer de oppervlakte van Nederland. De Braziliaanse bodem is rijk aan grondstoffen: in Pará zorgt de winning van mineralen als goud en bauxiet voor inkomsten. Naast deze natuurlijke hulpbronnen behoren kleinschalige akkerbouw, zoals rijst, maïs en bonen, en het verzamelen van bosproducten tot de bestaanszekerheden van de inheemse bevolking. Deze zekerheden worden echter steeds meer overschaduwd door de aanplant van soja: namen vroeger de Verenigde Staten het voortouw, Brazilië en Argentinië zijn op dit moment de twee landen die wereldwijd de meeste soja exporteren. Helaas profiteert de lokale inheemse bevolking van Pará nauwelijks van deze ontwikkelingen. Deze boerenfamilies en hun kleine landbouwbedrijfjes worden op onrechtmatige wijze door sojaproducten in hun eigen leefomgeving in het nauw gedreven. Vastenactie wil samen met u deze medemensen helpen door de misstanden aan de kaak te stellen en samen de eerste stappen te zetten naar een verantwoorde sojaketen.

Soja: een veelzijdig product!

Het hoge gehalte aan eiwitten heeft de soja-boon in grote delen van de wereld tot een onmisbaar voedingsproduct gemaakt. De olie die eruit wordt gewonnen bevat bovendien waardevolle vetzuren en is een bron van vitamine E. Sojaolie is daarom terug te vinden in tal van margarines, oliën en sauzen. De boon leent zich echter bijzonder goed als basis voor nog veel meer producten. Want vergeet niet dat in maar liefst zestig procent van al onze supermarktproducten soja zit verwerkt! In de eerste plaats komen we via het eten van dierlijke producten in aanraking met de peulvrucht. Het zeer eiwitrijke soja is namelijk sinds de jaren negentig – de gekkekoeienziekte zorgde toen voor een verbod op beendermeel – een belangrijk ingrediënt van veevoer. Maar ook voor bijvoorbeeld de productie van koekjes en brood (sojameel), suikergoed en desserts wordt de sojaboon veelvuldig als grondstof gebruikt. De laatste jaren kent zij tevens een nieuwe toepassing. Zoals u wellicht weet wordt sojaolie in Brazilië de laatste tijd als grondstof voor biobrandstof ('biodiesel') gebruikt.

Kleurrijk ecosysteem ernstig bedreigd

De grootschalige verbouwing van soja heeft de afgelopen decennia haar sporen achtergelaten in de savannes in het midden van Brazilië, maar rukt ook in het Amazonegebied op. De omvangrijke, ongecontroleerde houtkap voorafgaand aan de aanleg van soja- en andere plantages en wegen heeft grote stukken tropisch regenwoud doen verdwijnen. De biodiversiteit staat hierdoor onder grote druk: van de in totaal ongeveer vijf miljoen verschillende planten, zoogdieren, reptielen en vissen worden talloze met uitsterven bedreigd.

Bovendien leiden de ontbossing en milieuvriendelijke technieken voor landbewerking tot erosie. Gebruik van bestrijdingsmiddelen leidt tot vervuiling van bodem en water. Deze grootschalige verstoring van het ecosysteem heeft dramatische gevolgen voor mens en natuur en is mogelijk doordat de Braziliaanse regering – die graag haar internationale handelspositie in de sojasector wil verstevigen – illegale houtkap oogluikend toestaat. Ongeveer tachtig procent van de houtkap in Brazilië vindt illegaal plaats. Voor de kap worden bulldozers gebruikt, die de bossen omverhalen. De kolossale voertuigen maken op hun beurt de weg vrij voor 40-tons vrachtwagens die onafgebroken en in groten getale af en aan rijden om het hout, soja en andere producten te vervoeren. Ook de toepassing van genetisch gemanipuleerde soja verstoort het ecosysteem. Men kan pesticiden gebruiken zonder dat de soja hier hinder van ondervindt, totdat echter ook het onkruid resistent is geworden tegen het bestrij-

dingsmiddel. Op dat moment moeten sterkere middelen worden ingezet die op den duur de grond onvruchtbaar maken. Uitwijken naar nieuw land is dan de enige oplossing. Deze vicieuze cirkel betekent een enorme aanslag op natuur en landschap. Niet alleen de ontbossing neemt hierdoor verder toe, ook het drinkwater raakt geïnfecteerd door de grote hoeveelheid pesticiden die in de bodem zakken en weglekken naar de rivieren. De 65-jarige lerares en boerin Dona Raimunda ontdekte de vervuiling van de rivier toen de maniok die ze verbouwde doodging en het vee en de kinderen ziek werden. “Zoiets was nog nooit voorgekomen. Mijn kleinkinderen en ik zijn afhankelijk van dit stuk land. Maar dankzij

Comissão Pastoral da Terra heb ik de hoop om te vechten niet verloren.” Net als vele andere kleine boeren loopt zij het risico in de toekomst ingesloten te worden door gigantische sojaplantages. Sojaplanters die in het gebied waar zij woont nieuwe plantages willen beginnen, vallen haar voortdurend lastig met beweringen dat haar land hen toebehoort. Gelukkig is haar een advocaat toegewezen door de kerkelijke hulporganisaties in Pará, organisaties die Vastenactie samen met u van harte steunt!

Plattelandsvlucht eindigt in sloppenwijk

In Pará zijn sommige lokale gemeenschappen meer dan zeventig procent in omvang afgenomen door het afstaan van land aan grootgrondbezitters tegen minimale vergoedingen. Boerenfamilies worden vaak bedrogen wanneer zij hun land verkopen of de grond wordt op een gewelddadige wijze toegeëigend. De wet schrijft wel voor dat de oorspronkelijke bewoners compensatie moeten krijgen voor de inname van land, maar deze vergoeding blijft door dreigementen vaak zo minimaal dat zij nauwelijks bijdraagt aan het levensonderhoud. De kleine boerenfamilies, die afhankelijk zijn van kleinschalige akkerbouw, worden hierdoor volledig in de verdrinking gebracht. De Braziliaanse overheid werkt ondertussen met halve maatregelen. Ze wijst de gedupeerde bevolking wel nieuwe percelen toe, maar deze zijn vaak veel te klein en, omdat ze ingeklemd zitten tussen de gigantische plantages, moeilijk te bewerken. Het gevolg is dat landarbeiders en kleine boeren met hun families naar stedelijke gebieden trekken op zoek naar nieuwe bronnen van inkomsten. Omdat hier voor de laaggeschoolde plattelanders nauwelijks werk is, eindigt deze plattelandsvlucht vrijwel altijd in een van de sloppenwijken rond de grote steden.

Van uitbuiting tot slavernij

De komst van de grote sojaplantages heeft in Pará niet tot extra werkgelegenheid geleid. Sterker nog, zij leidt tot een nog altijd toenemend verlies van lokale werkgelegenheid én voedselzekerheid: de soja wordt immers voor de export geproduceerd. De lokale bevolking die wel voor deze bedrijven werkt, doet dit vaak onder inhumane werkomstandigheden. Voor de ontginning van nieuwe plantages zijn veel arbeiders nodig. Sommigen worden gedwongen zeven dagen per week, tien uur per dag, te werken. Zij le-

ven in barakken met daken van plastic folie zonder sanitaire voorzieningen en slecht drinkwater. Daarnaast worden ook nog eens voedsel en kleding ingehouden op het loon, waardoor de arbeiders zelfs in het krijt komen te staan bij hun werkgevers.

Duurzame alternatieven winnen terrein

Vastenactie is vorig jaar een samenwerking gestart met de kerkelijke partnerorganisatie Comissão Pastoral da Terra in Pará om de sojaproductie in en rond het Amazonegebied duidelijk op de kaart te zetten. Zowel in het land zelf als wereldwijd is het van groot belang onwetendheid omtrent de genoemde misstanden weg te nemen. Dit gebeurt door middel van gestructureerd en objectief onderzoek naar de sojaplantages in Pará en communicatie met verschillende media om de problemen kenbaar te maken. Ook u kunt uw steentje bijdragen aan een beter leefklimaat voor mens en dier in en rond het Amazonegebied in Brazilië. Met uw inzet voor Vastenactie kunnen onze partnerorganisaties economische alternatieven ontwikkelen die de lokale boeren in staat stelt hun landbouwwerkzaamheden voort te zetten. Zij worden daartoe getraind in agrarische ecologie, gender, commerciële en management vaardigheden. Ook organische landbouwprojecten vormen een van de prioriteiten. Hierbij leren de boeren biologische bestrijdingsmiddelen te gebruiken en gewasrotatie toe te passen. Dankzij deze nieuwe landbewerkingstechnieken leren de boeren hun grond efficiënt én duurzaam te bewerken.

Alleen eerlijke soja heeft de toekomst

Met uw steun wordt getracht de overheid en lokale instanties onder druk te zetten om plantagehouders te weerhouden de sojateelt verder uit te breiden, tenzij dit gebeurt op reeds ontbost terrein. Daarnaast dienen bepaalde gebieden beschermd te worden ten behoeve van de lokale bevolkingsgroepen en waar zij via landbouw en het verzamelen van bosproducten zich kunnen voorzien van voedsel en een basisinkomen. Op deze manier worden de kleine boeren niet stelselmatig opgeslokt door de grote bedrijven. Om het regenwoud te beschermen tegen verdere verstoring van het ecosysteem, zou de bestaande milieuwetgeving moeten worden nageleefd en officiële natuureservaten worden ingesteld. Tot slot is het van belang erop aan te dringen dat zowel de exporteurs in Brazilië als de importeurs hier in

Nederland lokale wetgeving op het gebied van landbezit en arbeidsrechten respecteren. Want van alle soja die in Brazilië wordt verbouwd, wordt maar liefst een vijfde deel geëxporteerd naar Nederland! Ieder jaar verdwijnen hiertoe honderden vierkante kilometers oerwoud uit het Amazonegebied. Deze gegevens sterken ons in de wil om internationaal gehoor te geven aan de verbetering van de arbeids- en leefomstandigheden van boerenfamilies in Brazilië. Door te streven naar eerlijke handelsovereenkomsten die ten goede komen aan mens en milieu krijgt soja weer een duurzame toekomst.. en kunnen wij weer genieten van een eerlijk stuk vlees(vervanger), koekje of glas melk!

Geef hen iets van blijvende waarde In deze beschrijving las u hoe mensen zelf kiezen voor en willen werken aan een duurzame toekomst. Daarmee zijn zij voor ons een bron van inspiratie. De toekomst delen we immers samen. En door uw keuze om dit project te ondersteunen tijdens de vastentijd, kiest u ervoor ook te delen in inzet. Samen maken we er meer van.

